

Nr 193.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse för N. A. Degerman m. fl. från skyldighet att utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp; given Stockholms slott den 16 mars 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Anders Örne.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Örne anför:

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga en hos Kungl. Maj:t gjord framställning av N. A. Degerman m. fl. om befrielse från skyldighet att till statens järnvägar utgiva vissa vites- och skadeståndsbelopp.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 156 häft. (Nr 193.)

Genom kungörelse den 10 oktober 1915, i behörig ordning införd i allmänna tidningar och ortstidningar, infordrade distriktsförvaltningen vid statens järnvägars V distrikt anbud å 122,000 sliprar, varvid anbud inlämnades av, bland andra, G. A. Berg i Råktjärv, J. A. Larsson i Sundsnäs, Degerselet, N. A. Degerman och E. A. Öhman i Gunnarsbyn, J. J. Johansson i Rödupp, Aug. Wikström i Brännberg, L. E. Nilsson i Svartbyn, Överkalix, Claes Ekman i Niemisel, Felix Isaksson i Hundsjön, K. A. Forsén i Vargbacken och Ernst Nilsson i Luleå.

Sedan de av nämnda personer avgivna anbuden antagits och kontrakt i vederbörlig ordning tecknats, påkallade distriktsförvaltningen i anledning av bristande leverans skiljedom rörande tillämpningen av de sålunda ingångna kontrakten. I särskilda, den 20 april 1918 meddelade domar förpliktade skiljenämnden nämnda personer att till statens järnvägar utgiva dels försuttet vite och dels skadestånd med belopp, som framgå av nedanstående tablå, däri även angivas de belopp, som sedermera inbetalts:

Namn	Vite	Skadestånd	Summa	Inbetalt	Återstår att inbetala
Berg, G. A., Råktjärv	1,895 57	17,478 08	19,373 65	— —	19,373 65
Degerman, N. A., Gunnarsbyn	730 99	6,654 71	7,385 70	— —	7,385 70
Ekman, Claes, Niemisel	435 27	4,800 01	5,235 28	— —	5,235 28
Forsén, K. A., Vargbacken	255 73	3,000 —	3,255 73	3,255 73	— —
Isaksson, Felix, Hundsjön	1,117 75	8,835 76	9,953 51	— —	9,953 51
Johansson, J. J., Rödupp	633 86	7,340 20	7,974 06	4,800 —	3,174 06
Larsson, J. A., Sundsnäs, Degerselet	904 67	8,110 69	9,015 36	— —	9,015 36
Nilsson, Ernst, Luleå	1,503 46	15,809 94	17,313 40	5,500 —	11,813 40
Nilsson, L. E., Svartbyn, Över-Kalix	386 36	3,773 69	4,160 05	4,160 05	— —
Wikström, Aug., Brännberg	223 90	2,948 06	3,171 96	— —	3,171 96
Öhman, E. A., Gunnarsbyn	596 44	6,526 68	7,123 12	— —	7,123 12
Summa	8,684 —	85,277 82	93,961 82	17,715 78	76,246 04

Med stöd av dessa domar anmodade distriktsförvaltningen vederbörande att före den 1 juni 1918 inbetala utdömda belopp. Denna anmodan efterkoms av endast Johansson, som dock ej inbetalade hela beloppet utan endast 4,800 kronor.

I maj 1918 anhöllo samtliga dessa leverantörer med undantag av Ernst Nilsson, att styrelsen måtte efterskänka de sålunda utdömda beloppen. Vid ärendets behandling den 12 september 1918 fann styrelsen ej skäl att bifalla dessa framställningar men medgav med hänsyn till föreliggande omständigheter, att ovannämnda skadestands- och vitesersättningar finge likvideras genom leverans av sliprar, varvid sliperskostnaden finge beräknas efter vissa angivna grunder. Av leverantörerna förklarade

sig blott två villiga erlægga utdömda belopp medelst leverans av sliprar men fullgjorde icke sina åligganden. Då emellertid leverantörerna meddelat, att de hade för avsikt att hos riksdagen göra framställning om efterskänkande av utdömda belopp, ansåg distriktsförvaltningen lämpligt att tills vidare låta med verkställigheten av skiljedomarna anstå.

På anmodan av styrelsen den 24 november 1919 begärde sedermera vederbörande distriktsbefäl hos länsstyrelsen i Norrbottens län förordnande om verkställighet av skiljedomarna och anhöll, sedan dylikt förordnande lämnats, hos vederbörande landsfiskaler med flera, att hos gäldenärerna skulle i laga ordning uttagas statens järnvägars fordran.

I skrivelse till järnvägsstyrelsen den 19 april 1920 gjorde samtliga ovanbemälda personer framställning, att styrelsen måtte befria sökandena från utgivande av de ådömda beloppen eller att, därest denna framställning icke skulle kunna bifallas, styrelsen måtte tills vidare och intill dess sökandena blivit i tillfälle att draga sin sak inför regering och riksdag, inhibera alla exekutiva åtgärder rörande omhandlade domar. Till stöd härför anfördes i huvudsak följande:

Vid leveranskontraktens avslutande hade icke meddelats och ingen av sökandena haft anledning tro annat än att, såsom förhållandena varit alla föregående år, hela V distriktets behov av sliprar utgjordes av det omannonserade antalet, 122,000 stycken. Sökandena hade därför såsom vanligt förutsatt, att något annat anbud än deras icke skulle komma att antagas samt att sålunda möjlighet alltid skulle förefinnas för den, vars anbud antagits, att, om han icke själv kunde tillverka vad han åtagit sig, fylla leveransen genom inköp hos dem, vilkas anbud underkänts. Emellertid hade distriktsförvaltningen ifrågavarande år antagit anbud å en betydlig mängd sliprar utöver det omannonserade antalet, vilket omöjliggjort för sökandena att fylla sina leveranser hos andra, enär även dessa ingivit anbud, som antagits. Då likväl det omannonserade behovet, 122,000 sliprar, genom att så många anbud antagits, i allt fall inom föreskriven tid blivit fyllt, hade statens järnvägar genom sökandenas oförmåga att fullgöra sina leveranser i dessas helhet icke satts i något som helst trångmål. Det brukade varje år inträffa, att någon leverantör av olika orsaker bleve befriad från fullgörande av åtagen leverans, då behovet i allt fall blivit fyllt genom andra leverantörer. Järnvägsstyrelsens erbjudande, att sökandena skulle få avbetala ådömda vites- och skadeståndsbelopp genom att leverera sliprar, hade icke kunnat antagas, då det erbjudna priset för dessa sliprar, varit alldeles för lågt.

Därest verkställighetsåtgärderna fullföljdes, skulle sökandena bli satta i den svåraste ekonomiska situation. Sålunda skulle Berg, Ekman, Johansson, Larsson och Öhman bli ruinerade. Deras tillgångar utöver skulderna utgjorde respektive 3,000, 400, 9,000, 4,800 kronor och ett mindre hemman och de hade att försörja, Berg hustru och fem barn, Ekman hustru och sex barn, Johansson hustru och fyra minderåriga faderlösa syskon, Larsson hustru och två barn och Öhman hustru och nio barn. Isaksson hade intet annat än sitt födoråd från det hemman, han tidigare ägt. Hos Degerman skulle visserligen statens järnvägar

kunna få ut hela sin fordran, men bleve Degerman, som hade åldrig fader och två minderåriga barn att försörja, därigenom utblottad. L. E. Nilsson vore i goda ekonomiska omständigheter men hade hustru och åtta minderåriga barn samt en åldrig fader att försörja. Ernst Nilsson, Forsén och Wikström vore alla i goda ekonomiska förhållanden och skulle icke hava deltagit i framställningen, därest de icke ansett hela skiljemannaförfarandet i ärendet opåkallat, då statens järnvägar icke lidit någon som helst förlust eller blivit satta i trångmål.

I anledning härav infordrade järnvägsstyrelsen uppgifter rörande sökandenas ekonomiska ställning och deras möjligheter att betala ifrågasvarande vites- och skadeståndsbelopp, och med ledning av dessa uppgifter anmodades distriktsförvaltningen att gå i författning om verkställande av skiljedomarna mot L. E. Nilsson, Wikström, Forsén och Ernst Nilsson samt att söka ordna rättsförhållandet med Degerman på så sätt, att Degerman avgåve skuldförbindelse till statens järnvägar å hela skuldbeloppet, löpande med 6 % ränta tills betalning skedde samt upptagande årliga avbetalningar under förslagsvis 15 år. Såsom säkerhet för skuldens infriande skulle Degerman överlämna till distriktsförvaltningen inteckningar med bästa rätt i Degermans hemmansdelar till belopp, uppgående minst till skuldbeloppet. Därest Degerman icke ville ingå på en dylik uppgörelse, ägde distriktsförvaltningen begära verkställighet av skiljedomen. Vidkommande de övriga leverantörerna beslöt styrelsen, att tills vidare skulle bero med att mot dem vidtaga exekutiva åtgärder med anledning av omnämnda skiljedomar. Sedan Degerman förklarat sig icke vilja uppgöra sin skuld, på sätt styrelsen föreslagit, påkallade distriktsförvaltningen i enlighet med styrelsens bemyndigande verkställighet av skiljedomen mot honom.

Framställning
av N. A. De-
german m. fl.

I nu förevarande hos Kungl. Maj:t gjorda framställning hava samtliga ovanbemälda personer med undantag av Isaksson hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av nåd befria dem från skyldighet att utgiva de dem ådömda vites- och skadeståndsbeloppen.

Järnvägs-
styrelsen.

I häröver infordrat utlåtande den 19 juli 1921 anför järnvägsstyrelsen i huvudsak följande:

Styrelsen hade låtit verkställa förnyad utredning rörande sökandenas ekonomiska ställning, men hade resultatet av denna utredning icke föranlett styrelsen frångå sin tidigare intagna ståndpunkt i frågan. Grunden för järnvägars fordran i förevarande fall, vite och skadestånd till följd av sökandenas uraktlåtenhet att fullgöra åtagna leveranser av sliprar, vore en helt annan än i de fall, då statsmakterna tidigare medgivit befrielse från skuld till statens järnvägar. I dessa fall hade det varit fråga om skadeersättning i anledning av tågsammanstötning, till vilken någon av personalen varit vållande. Ehuru styrelsen sålunda ansåge,

att fullgiltiga skäl föreläge för att vidhålla kravet mot sökandena, syntes de föreliggande omständigheterna vara av sådan beskaffenhet, att det torde kunna ifrågasättas, om icke sökandena av nåd borde befrias från utbetalande av ifrågavarande belopp. Styrelsen ansåge emellertid, att en sådan befrielse dock icke borde innebära, att redan inbetalda belopp skulle till vederbörande återlämnas.

Statskontoret, som den 3 februari 1923 avgivit infortrat utlåtande Statskontoret. i ärendet, meddelar, att ämbetsverket från länsstyrelsen i Norrbottens län införskaffat upplysningar, huruvida sedan år 1921 någon ändring inträtt i sökandenas ekonomiska ställning av beskaffenhet att inverka på frågans bedömande, samt anför vidare i huvudsak följande:

Ehuru den av sökandena åberopade omständigheten, att distriktsförvaltningens åtgärd att upphandla väsentligt större antal sliprar än det, varå anbud infordrats, varit den egentliga anledningen till att leveranserna icke blivit fullgjorda, ingalunda kunnat fritaga sökandena från fullgörande av åtagen leverans, torde man likväl icke kunna undgå att taga viss hänsyn till densamma vid förevarande ansökans bedömande. Å andra sidan kunde framhållas, att sökandena underlätit att begagna sig av järnvägsstyrelsens i september 1918 gjorda erbjudande att likvidera skadestånds- och vitesersättningarna genom leverans av sliprar till visst pris.

Av de sökande hade två, Forsén och L. E. Nilsson, till statens järnvägar till fullo inbetalt dem ålagd ersättning, och tre, Ernst Nilsson, Wikström och Öhman, vore enligt vad länsstyrelsen upplyst, numera försatta i konkurs. Enligt statskontorets åsikt torde det i varje fall icke böra ifrågakomma att återbära redan erlagda belopp — detta gällde även den avbetalning, som gjorts av en av de sökande — eller att avstå från utdelning i pågående konkurser. Vad övriga sökande beträffade, syntes av de verkställda utredningarna framgå, att i några fall — Berg och Ekman — knappast några utsikter förefunnos för kronan att utfå någon del av sin fordran, men att i andra åter — Larsson, Johansson och Degerman — det icke vore uteslutet, att fordringarna helt eller delvis skulle kunna indrivnas. I allmänhet syntes, med hänsyn till vederbörandes levnadsålder, åliggande försörjningsplikt och små ekonomiska förhållanden, omständigheterna kunna betraktas såsom mer eller mindre ömmande, och ett fullföljande av de exekutiva åtgärderna torde komma att ödelägga personernas i fråga ekonomi. Det sagda torde i mindre grad gälla beträffande Degerman, men syntes vid föreliggande ansökans prövning någon åtskillnad svårigen kunna göras mellan de olika sökande.

Ehuru det givetvis alltid måste väcka betänkligheter att eftergiva kronans genom laga utslag fastslagna rätt mot enskilda, ville statskontoret för sin del på grund av de särskilda omständigheterna i detta fall icke motsätta sig, att de sökande efter därom hos riksdagen gjord framställning befriades från erläggande av omhandlade skadestånd och viten, varvid dock, såsom ämbetsverket förut framhållit, efterskänkandet icke torde böra avse de belopp, som redan gäldats, eller den utdelning, som kunde erhållas i pågående konkurser.

En av de personer, som av enahanda anledning och vid samma tillfälle genom skiljedom ådömts vite och skadestånd, nämligen F. Isaksson, återfunnes ej nu bland de sökande, men hade tillsammans med dem vid tvänne tillfällen ansökt hos järnvägsstyrelsen om eftergift. Då förhållandena syntes fullt analoga,

förefölle det statskontoret, som om hans uraktlåtenhet att deltaga i ansökningen ej borde föranleda, att icke jämväl frågan rörande efterskänkande av kronans fordran hos honom borde samtidigt med de övriga kunna upptagas till prövning.

Departement-
chefen-

De särskilda omständigheter, som äro för handen i förevarande fall, synas mig tala för eftergivande i viss omfattning av kronans rätt mot nu ifrågavarande personer. Jag anser mig därför i likhet med statskontoret böra förorda, att samtliga sökandena utom Forsén och L. E. Nilsson, vilka redan till fullo inbetalt dem ådömda belopp, ävensom F. Isaksson, ehuru han icke deltagit i nu förevarande ansökning, befrias från skyldighet att erlægga de vites- och skadeståndsbelopp, som skola av dem erläggas till statens järnvägar, dock endast till den del, dessa belopp icke redan guldits eller i förekommande fall kunna bliva guldna genom utdelning i vederbörandes konkurs.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att G. A. Berg, N. A. Degerman, C. Ekman, F. Isaksson, J. J. Johansson, J. A. Larsson, Ernst Nilsson, A. Wikström och E. A. Öhman må befrias från dem på grund av skiljedom åliggande skyldighet att, i anledning av bristande leverans till statens järnvägar av sliprar, till nämnda järnvägar utgiva vite och skadestånd till belopp, som i statsrådsprotokollet närmare angivits; samt

att de belopp, från vilkas gäldande bemälda personer sålunda befrias, må ur statens järnvägars räkenskaper avskrivras.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.